

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

**ПРОГРАМА ТА РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»**

*(для студентів 5 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
«магістр» галузі знань 0306 «Менеджмент і адміністрування» спеціальності
8.03060101 - «Менеджмент організацій і адміністрування» спеціалізації
«Менеджмент готельного, курортного та туристського сервісу»)*

Програма та робоча програма навчальної дисципліни „Фінансовий менеджмент” (для студентів 5 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» галузі знань 0306 «Менеджмент і адміністрування» спеціальності 8.03060101 - «Менеджмент організацій і адміністрування» спеціалізації «Менеджмент готельного, курортного та туристського сервісу») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: С. А. Александрова. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 28 с.

Укладач: к.п.н., доц. С. А. Александрова

Рецензент: д.е.н., проф. І. М. Писаревський

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами, вміщено плани лекцій і практичних занять, матеріал щодо закріплення знань, методичні рекомендації та критерії оцінювання знань студентів.

Затверджено на засіданні кафедри туризму і готельного господарства, протокол №1 від 26.08.11

С. А. Александрова, ХНАМГ, 2012

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
1.1 Мета, предмет та місце дисципліни.....	5
1.2 Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни.....	5
1.3 Освітньо-кваліфікаційні вимоги.....	6
1.4 Рекомендована основна навчальна література.....	6
1.5 Анотації дисципліни.....	6
2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	8
2.1 Кваліфікаційні вимоги до студентів.....	9
2.2 Тематичний план навчальної дисципліни	10
2.3 Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами.....	10
2.4 Плани лекційних занять.....	15
2.5 Плани практичних занять.....	15
2.6 Самостійна робота студентів.....	16
2.7 Контрольні запитання для самооцінки.....	19
2.8 Індивідуально-консультативна робота.....	21
2.9 Методики активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни.....	21
2.10 Система поточного та підсумкового контролю знань студентів.....	24
2.11 Рекомендована література.....	27

ВСТУП

В умовах ринкової економіки стабільність і прибутковість будь-якому господарюючому суб'єкту значною мірою може забезпечити ефективне управління рухом фінансових ресурсів.

З метою здійснення раціонального управління фінансами підприємства, менеджеру необхідно знати методологію й методику фінансового менеджменту й опанувати вмінням прийняття рішень на практиці.

Навчальна дисципліна «Фінансовий менеджмент» спрямована на формування цілісної системи знань про фінансові відносини в господарському процесі, фінансовий механізм, технологію управління фінансовою діяльністю господарюючого суб'єкта.

Основною метою викладання дисципліни «Фінансовий менеджмент» є формування у студентів знань щодо логіки функціонування фінансового механізму підприємства, методів та інструментів управління фінансами підприємства з метою забезпечення його стійкого фінансового стану і створення умов для подальшого економічного та соціального розвитку, оволодіння методологією прийняття фінансових рішень.

Предмет вивчення дисципліни - загальні складові системи управління фінансовими ресурсами підприємства.

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1 Мета, предмет та місце дисципліни

Мета вивчення дисципліни - оволодіння знаннями щодо логіки функціонування фінансового механізму підприємства, методів та інструментів управління фінансами підприємства з метою забезпечення його стійкого фінансового стану і створення умов для подальшого економічного та соціального розвитку, оволодіння методологією прийняття фінансових рішень.

Предмет вивчення дисципліни є загальні складові системи управління фінансовими ресурсами підприємства.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Економіка підприємства Фінанси підприємства	

1.2 Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль 1. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ (2/72)

Змістові модулі (ЗМ):

ЗМ 1.1. Концептуальні основи фінансового менеджменту (1 /36)

Навчальні елементи

1. Сутність, ціль і функції фінансового менеджменту. Методологічні засади формування систем забезпечення фінансового менеджменту підприємства
2. Фінансова стратегія підприємства
3. Управління активами підприємства

ЗМ 1.2. Технологія управління фінансовими ресурсами підприємства (1/36)

Навчальні елементи

1. Управління капіталом підприємства
2. Основи управління інвестиціями та грошовими потоками підприємства
3. Управління фінансовими ризиками підприємства. Основи антикризового фінансового управління

1.3 Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально- виробнича, соціально-побутова)	Функції діяльності у виробничій сфері (проектувальна, організаційна, управлінська, виконавська, технічна, інші)
Знати основні методи управління фінансовими ресурсами	виробнича	організаційна, управлінська, виконавська
Вміти досліджувати та аналізувати фінансові можливості підприємства, його галузеві особливості, визначати оптимальність прийняття управлінських рішень щодо фінансів підприємства	виробнича	організаційна, управлінська, виконавська

1.4 Рекомендована основна навчальна література

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. – Киев, МП «ИТЕМ», 2001.
2. Бланк И.А. Управление прибылью. – К.: «Ника-Центр», 1998.
3. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учеб. курс. - К.: Ника-Центр: Фирма “Эльга”, 1999.
4. Ковалев В.В. Финансовый анализ: управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2000.
5. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник:/ За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – Київ: ЦУЛ, 2002.
6. Финансовый менеджмент. Теория и практика: Учебник. /Под ред. Стояновой Е.С. 5-е изд. перераб. и доп. – М.: Перспектива, 2001.
7. Черваньов Д.М., Райкова Л.І. Менеджмент інноваційно – інвестиційного розвитку підприємств України. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1999.Финансы и статистика, 2000.

1.5 Анотації дисципліни

Анотація програми навчальної дисципліни ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Мета вивчення дисципліни - оволодіння знаннями щодо логіки функціонування фінансового механізму підприємства, методів та інструментів управління фінансами підприємства з метою забезпечення його стійкого фінансового стану і створення умов для подальшого економічного та соціального розвитку, оволодіння методологією прийняття фінансових рішень.

Предмет вивчення дисципліни є загальні складові системи управління фінансовими ресурсами підприємства.

ЗМ 1.1. Концептуальні основи фінансового менеджменту

ЗМ 1.2. Технологія управління фінансовими ресурсами підприємства

Annotation of the program of educational discipline FINANCIAL MANAGEMENT

The purpose of the discipline - the mastery of knowledge on the functioning of financial logic, policy and financial mechanism of the enterprise, methods and tools of financial management of the enterprise to ensure its stable financial position and creating the conditions to the first economic and social development, acquisition methodology, making financial decisions.

The subject of the discipline is a common component of financial management company.

P 1.1. Conceptual Foundations of Financial Management

P 1.2. Technology management of financial resources of the enterprise

Аннотация программы учебной дисциплины ФИНАНСОВЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Цель изучения дисциплины - овладение знаниями о логике функционирования финансового механизма предприятия, методов и инструментов управления финансами предприятия с целью обеспечения его устойчивого финансового состояния и создания условий для дальнейшего экономического и социального развития, овладение методологией принятия финансовых решений.

Предмет изучения дисциплины - общие составляющие системы управления финансовыми ресурсами предприятия.

СМ 1.1. Концептуальные основы финансового менеджмента

СМ 1.2. Технологія управления финансовыми ресурсами предприятия

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма розроблена на основі:

ГСВОУ Освітньо-професійної підготовки магістра спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування», 2011 р.

Програми нормативних навчальних дисциплін підготовки спеціаліста і магістра галузі знань 0306 «Менеджмент і адміністрування» за спеціальністю 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування», 2011 р.

СВО ХНАМГ Навчальний план підготовки магістра галузі знань 0306 «Менеджмент і адміністрування» за спеціальністю 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» (спеціалізація «Менеджмент готельного, курортного та туристського сервісу»), 2011 р.

Структура робочої програми навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» наведена в таблиці 1.

Таблиця 1. - Структура навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент»

Характеристика дисципліни: підготовка магістрів.	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних до ECTS - 2, у тому числі: змістових модулів – 2; самостійна робота.	Напрямок підготовки 0306 «менеджмент і адміністрування» спеціальність 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування»	Нормативна. Рік підготовки – 5. Семестр – 9.
Кількість годин: усього – 72; за змістовими модулями: ЗМ1 – 36; ЗМ2 -36.	Напрямок підготовки 0306 «менеджмент і адміністрування» спеціальність 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування»	Лекції – 12 годин. Практичні заняття – 24 години. Самостійна робота – 72 години.
Кількість тижнів викладання дисципліни: 12. Кількість занять за тиждень – 1/2.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Вид підсумкового контролю: екзамен.

Основними видами навчальних (аудиторних) занять, в процесі яких студенти отримують необхідні знання є лекції, практичні заняття, консультації. Важливим елементом оволодіння знаннями та навичками у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, який сприяє формуванню практичних навички роботи студентів зі спеціальною літературою, орієнтує їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань та глибоке вивчення теоретичного і практичного кола проблем, які вивчаються дисципліною є самостійна робота студента.

Усі види занять розроблені відповідно до положень Болонської декларації.

2.1 Кваліфікаційні вимоги до студентів

Основними *завданнями*, що мають бути вирішені у процесі викладання дисципліни, є теоретична підготовка студентів із таких питань:

- сутності, мети та функцій управління фінансами підприємств;
- методологічних засад організації управління фінансовою діяльністю підприємств та його методичного інструментарію;
- розроблення фінансової стратегії підприємств у взаємозв'язку із місією та загальною корпоративною стратегією їх розвитку;
- управління формуванням та ефективним використанням активів і капіталу підприємств як у цілому, так і по окремих їх видах;
- основ управління інвестиціями підприємств для забезпечення реалізації стратегії їх розвитку;
- управління грошовими потоками підприємств з метою забезпечення їх платоспроможності та фінансової стійкості;
- управління фінансовими ризиками підприємств по окремих видах фінансових операцій та напрямках фінансової діяльності;
- основ антикризового фінансового управління підприємствами, спрямованого на відновлення їх фінансової рівноваги в процесі розвитку.

Результатом вивчення дисципліни є набуття студентами таких компетенцій та вмій:

- формувати систему організаційного та інформаційного забезпечення фінансового менеджменту на підприємстві;
- досліджувати фінансовий стан підприємства, знаходити резерви його зміцнення;
- розробляти фінансовий план підприємства по окремих підсистемах планування та напрямках діяльності;
- застосовувати основні методи аналізу та планування активів підприємства;
- застосовувати основні методи аналізу капіталу, обґрунтування потреби в капіталі, оцінювання вартості капіталу та оптимізації його структури;
- оцінювати ефективність реальних інвестицій, формувати програму реальних інвестицій, обґрунтовувати потребу в інвестиційних ресурсах;
- оцінювати фінансові інвестиції та формувати інвестиційний портфель підприємства;
- застосовувати основні методи аналізу та планування грошових потоків;
- оцінювати фінансові ризики, обґрунтовувати методи їх нейтралізації та зовнішнього страхування;
- оцінювати вірогідність банкрутства та виявляти шляхи і механізми його запобігання.

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти МОНМС України на базі освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста.

2.2 Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні дисципліни «Фінансовий менеджмент» студенти мають ознайомитись з програмою дисципліни, з її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

Тематичний план дисципліни «Фінансовий менеджмент» складається з двох модулів, кожний з яких вміщує відносно окремий блок дисципліни.

Основними видами навчальних (аудиторних) та позааудиторних занять при вивченні дисципліни «Фінансовий менеджмент» є лекції, практичні заняття та самостійна робота студентів. Структура залікового кредиту навчальної дисципліни наведена у табл.2.

Таблиця 2. - Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього кредит /годин	Форми навчальної роботи			
		Лекц.	Сем., Пр.	Лаб.	СРС
Модуль 1. <i>Фінансовий менеджмент</i>	2/72	12	24	-	36
ЗМ 1.1. Концептуальні основи фінансового менеджменту	1/36	6	12	-	18
ЗМ 1.2. Технологія управління фінансовими ресурсами підприємства	1/36	6	12	-	18

2.3 Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

ЗМ 1.1 Концептуальні основи фінансового менеджменту (1/36)

УНЕ 1. Сутність, ціль і функції фінансового менеджменту. Методологічні засади формування систем забезпечення фінансового менеджменту підприємства

Поняття фінансового менеджменту підприємств. Місце фінансового менеджменту в загальній системі управління підприємством. Основні принципи фінансового менеджменту.

Головна мета, завдання фінансового менеджменту .

Система функцій фінансового менеджменту. Основні функції фінансового менеджменту як керуючої системи та особливої функціональної системи управління підприємством.

Поняття систем забезпечення фінансового менеджменту. Склад основних систем фінансового менеджменту, їх взаємозв'язок.

Система організаційного забезпечення фінансового менеджменту, її сутність та зміст. Методологічні принципи формування системи організаційного забезпечення управління фінансами суб'єктів господарювання.

Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, її сутність та зміст. Методологічні принципи формування системи інформаційного забезпечення управління фінансами суб'єктів господарювання. Система основних показників інформаційного забезпечення фінансового менеджменту, що формується із зовнішніх та внутрішніх джерел.

Системи та методи фінансового аналізу, їх сутність та особливості. Основні форми фінансового аналізу залежно від цілей. Методологічні принципи та етапи здійснення фінансового аналізу. Склад систем фінансового аналізу, оснований на різних методах його проведення в підприємстві.

Системи та методи фінансового планування, їх сутність та особливості. Методологічні принципи та етапи здійснення фінансового планування. Характеристика систем перспективного, поточного та оперативного планування фінансової діяльності підприємства. Зміст основних фінансових планів підприємства - плану доходів і витрат з операційної діяльності; плану надходження і використання грошових коштів; балансового плану тощо. Система бюджетів підприємства, методи та порядок їх розроблення.

Системи внутрішнього фінансового контролю, їх сутність та особливості. Основні види внутрішнього фінансового контролю.

Методологічні принципи та етапи побудови системи внутрішнього фінансового контролю. Концепція фінансового контролінгу, її зміст. Основні функції фінансового контролінгу підприємства.

УНЕ 2. Фінансова стратегія підприємства

Поняття фінансової стратегії підприємства. Роль фінансової стратегії у забезпеченні розвитку підприємства та реалізації його фінансової філософії. Місце фінансової стратегії в стратегічному управлінні підприємством, її зв'язок із корпоративною, іншими функціональними та бізнес-стратегіями.

Методологічні принципи розроблення фінансової стратегії підприємства згідно із сучасною парадигмою системи стратегічного управління. Домінантні сфери (напрями) загальної фінансової стратегії підприємства. Основні етапи процесу розроблення і реалізації фінансової стратегії підприємства.

Визначення загального періоду формування фінансової стратегії підприємства.

Поняття фінансового середовища підприємства та основні завдання його дослідження. Особливості та методи проведення стратегічного аналізу зовнішнього фінансового середовища щодо непрямого та безпосереднього впливу, а також внутрішнього фінансового середовища підприємства. Комплексне оцінювання стратегічної фінансової позиції підприємства по окремих домінантних сферах його фінансового розвитку.

Формування стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства. Врахування об'єктивних обмежень у досягненні бажаних результатів стратегічного фінансового розвитку підприємства. Ранжирування стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства за їх пріоритетністю. Розроблення системи цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності підприємства. Конкретизація цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності по окремих інтервалах загального стратегічного періоду.

Розроблення фінансової політики підприємства по окремих аспектах його фінансової діяльності в стратегічному періоді. Забезпечення зв'язку фінансової політики із фінансовою філософією та стратегічними цілями фінансового розвитку підприємства. Особливості формування фінансової політики на різних рівнях фінансової діяльності.

Формування портфеля можливих стратегічних альтернатив фінансового розвитку підприємства по окремих домінантних сферах (напрямах). Визначення можливого поля прийняття стратегічних фінансових рішень з урахуванням досягнутої стратегічної фінансової позиції підприємства та стратегічних цілей його фінансового розвитку. Методи оцінювання та відбору стратегічних фінансових альтернатив.

Оцінювання розробленої фінансової стратегії за параметрами її узгодженості щодо: базової корпоративної стратегії; передбачуваних змін зовнішнього фінансового потенціалу; внутрішньої збалансованості цілей та цільових стратегічних нормативів фінансового розвитку; економічної та позаекономічної ефективності реалізації; рівня ризиків окремих стратегічних фінансових рішень тощо.

Управління реалізацією фінансової стратегії підприємства - забезпечення стратегічних змін фінансової діяльності; діагностика характеру змін умов зовнішнього

фінансового середовища на кожному етапі стратегічного періоду; вибір методів управління реалізацією фінансової стратегії, адекватних характеру поточних змін умов зовнішнього фінансового середовища.

Побудова системи контролю реалізації фінансової стратегії підприємства. Форми та порядок коригування програми стратегічного фінансового розвитку підприємства

УНЕ 3. Управління активами підприємства

Сутність та завдання управління активами підприємства. Особливості управління формуванням активів на різних етапах розвитку підприємства. Основні принципи формування операційних активів підприємства. Структурно-логічна схема процесу управління формуванням операційних активів підприємства. Методи визначення потреби в загальному обсязі операційних активів підприємства.

Основні етапи процесу управління використанням операційних активів підприємства. Система основних показників для аналізу продуктивності, оборотності та рентабельності операційних активів. Найважливіші фактори рівня ефективності використання операційних активів та методи їх дослідження. Система цільових показників ефективності використання операційних активів, порядок їх розроблення.

Сутність та головне завдання управління оборотними активами підприємства. Основні етапи процесу управління оборотними активами. Показники та методи аналізу оборотних активів підприємства, послідовність його здійснення. Політика формування оборотних активів підприємства; фактори, що обумовлюють її тип.

Управління запасами підприємства, його зміст та послідовність здійснення. Показники та методи аналізу запасів підприємства. Методи оптимізації розміру основних груп поточних запасів. Основні системи фінансового контролю за рухом запасів.

Управління поточною дебіторською заборгованістю підприємства, його зміст та послідовність здійснення. Показники та методи аналізу поточної дебіторської заборгованості підприємства. Кредитна політика підприємства та фактори, що обумовлюють її вибір. Методи визначення загальної суми оборотного капіталу, що спрямовується у дебіторську заборгованість за товарним та споживчим кредитами, Формування системи кредитних умов і процедури інкасації поточної дебіторської заборгованості. Основні системи контролю за рухом та своєчасною інкасацією поточної дебіторської заборгованості.

Управління грошовими активами підприємства, його зміст та послідовність здійснення. Показники та методи аналізу грошовій активів підприємства. Планування цільової суми залишку грошових коштів та їх еквівалентів.

Управління фінансуванням оборотних активів підприємства. Поняття чистого робочого капіталу. Показники та методи аналізу стану фінансування оборотних активів підприємства. Політика фінансування оборотних активів підприємства та фактори, що обумовлюють її вибір. Планування обсягу поточного фінансування оборотних активів з урахуванням фінансового циклу підприємства, що формується. Оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів. Баланс формування оборотних активів, його зміст і порядок складання. Форми контролю за станом фінансування оборотних активів підприємства.

ЗМ 1.2 Технологія управління фінансовими ресурсами підприємства (1/36)

УНЕ 4. Управління капіталом підприємства

Сутність та задачі управління капіталом підприємств. Управління структурою капіталу на основі фінансового лівериджу.

Управління формуванням власних фінансових ресурсів підприємства, його сутність, задачі та послідовність здійснення. Показники та методи аналізу формування власних фінансових ресурсів підприємства. Методи визначення загальної потреби підприємства у власних фінансових ресурсах.

Фінансовий механізм управління формуванням операційного прибутку на основі системи «Взаємозв'язок витрат, обсягу реалізації та прибутку». Управління формуванням прибутку на основі операційного лівериджу.

Дивідендна політика підприємства, її сутність та типи. Фактори, що обумовлюють вибір типу дивідендної політики. Оцінювання ефективності дивідендної політики підприємства.

Амортизаційна політика підприємства, її сутність та типи. Фактори, що обумовлюють вибір типу амортизаційної політики. Оцінювання ефективності амортизаційної політики підприємства.

Управління емісією акцій, його сутність та послідовність здійснення. Методи дослідження можливостей ефективного розміщення передбачуваної емісії акцій. Визначення обсягу емісії, номіналу і видів акцій. Вибір ефективних форм андеррайтингу акцій.

Управління формуванням позикових фінансових ресурсів підприємства, його сутність, завдання та послідовність здійснення. Показники та методи аналізу залучення і використання позикових коштів. Методи визначення загальної потреби підприємства у позикових коштах.

Управління залученням банківського кредиту, його зміст та порядок здійснення. Визначення цілей використання і видів банківського кредиту, що залучається. Визначення та оцінювання умов здійснення банківського кредитування за видами кредиту. «Вирівнювання» кредитних умов у процесі укладання кредитної угоди. Організація контролю за поточним обслуговуванням банківського кредиту та амортизацією суми основного боргу.

Управління фінансовим лізингом, його зміст і порядок здійснення. Фактори, що обумовлюють вибір виду фінансового лізингу. Визначення умов здійснення лізингової операції. Оцінювання ефективності лізингової операції. Організація контролю за своєчасним здійсненням лізингових платежів.

Управління облігаційною позикою, його зміст та порядок здійснення. Дослідження можливостей ефективного розміщення передбачуваної емісії облігацій підприємства. Визначення обсягу та умов емісії облігацій. Вибір ефективних форм андеррайтингу облігацій. Порядок формування фонду обслуговування і погашення облігацій.

Управління залученням товарного кредиту, його зміст і порядок здійснення. Фактори, що обумовлюють вибір виду товарного кредиту. Визначення середнього періоду використання товарного кредиту.

Оптимізація умов залучення товарного кредиту. Забезпечення своєчасних розрахунків по товарному кредиту.

УНЕ 5. Основи управління інвестиціями та грошовими потоками підприємства

Економічна сутність та класифікація інвестицій підприємства. Сутність та завдання управління інвестиціями підприємства. Показники та методи аналізу інвестиційної діяльності підприємства. Інвестиційна політика підприємства, її сутність та типи.

Управління реальними інвестиціями підприємства, основні форми його здійснення. Види реальних інвестиційних проектів та вимоги до їх розроблення. Визначення вартості інвестиційного проекту. Показники і методи оцінювання ефективності інвестиційних проектів. Формування програми реальних інвестицій підприємства.

Управління фінансовими інвестиціями підприємства, основні форми його здійснення. Види основних фінансових інструментів інвестування та характеристика їх інвестиційних якостей. Моделі оцінювання вартості окремих фінансових інструментів інвестування. Поняття портфеля фінансових інвестицій та класифікація його видів. Формування портфеля фінансових інвестицій підприємства на основі сучасної портфельної теорії.

Сутність та завдання управління грошовими потоками підприємства. Методи ідентифікації обсягу та складу грошових потоків підприємства з операційної, інвестиційної та фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Показники і методи аналізу грошових потоків підприємства. Політика управління грошовими потоками, її сутність та типи.

Поняття оптимізації грошових потоків підприємства. Основні напрями оптимізації грошових потоків - збалансування обсягів, синхронізація окремих видів у часі. Характеристика дефіцитного та надлишкового грошових потоків підприємства.

Планування обсягів та структури грошових потоків підприємства, його види. Методи планування надходження та витрат грошових коштів по окремих напрямках операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємств у процесі розроблення плану надходження і витрачання грошових коштів. Система платіжних календарів підприємства, порядок їх розроблення та використання.

УНЕ 6. Управління фінансовими ризиками підприємства. Основи антикризового фінансового управління

Економічна сутність та класифікація фінансових ризиків підприємств. Завдання управління фінансовими ризиками. Політика управління фінансовими ризиками, її зміст та порядок розроблення.

Ідентифікація окремих видів фінансових ризиків підприємства. Формування загального портфеля ідентифікованих систематичних та несистематичних ризиків підприємства.

Первісне оцінювання рівня фінансових ризиків. Методи оцінювання рівня вірогідності настання ризикової події та умови їх застосування. Оцінювання розміру можливих фінансових втрат при настанні ризикової події. Групування фінансових операцій підприємства за зонами ризику, за критерієм можливих фінансових втрат. Оцінка можливостей зниження попередньо визначеного рівня фінансових ризиків.

Обґрунтування управлінських рішень в умовах ризику й невизначеності. Характеристика «умов ризику» і «умов невизначеності». «Матриця рішень» та порядок її формування. Методи прийняття управлінських рішень в умовах ризику на основі «функції корисності Неймана-Монгерштерна», Методи прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності за критеріями Вальда, Гурвіца, Севіджа.

Внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків, можливості та умови їх застосування. Методи запобігання ризикам, критерії їх вибору.

Зовнішнє страхування фінансових ризиків, його види та форми. Критерії передачі фінансових ризиків під зовнішній страховий захист. Основні умови страхування фінансових ризиків та їх відображення у договорі страхування. Оцінювання ефективності зовнішнього страхування фінансових ризиків підприємства.

Економічна сутність та класифікація фінансових криз підприємств та об'єднань. Сутність та завдання антикризового фінансового управління підприємством. Принципи антикризового фінансового управління підприємством. Основні етапи процесу антикризового фінансового управління підприємством.

Діагностика фінансової кризи підприємства, її сутність та завдання. Система методів та показників експрес-діагностики фінансової кризи. Система фундаментальної діагностики фінансової кризи. Основні зовнішні та внутрішні фактори, що обумовлюють виникнення фінансової кризи підприємства та генерують загрозу її подальшого поглиблення. Ідентифікація параметрів фінансової кризи при її настанні.

Система внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства. Оперативний механізм фінансової стабілізації, спрямований на

усунення неплатоспроможності, його методи та інструменти. Тактичний механізм фінансової стабілізації щодо відновлення фінансової стійкості, його методи та інструменти. Стратегічний механізм фінансової стабілізації щодо забезпечення фінансової рівноваги у довгостроковому періоді, його методи та інструменти.

Система зовнішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства. Реструктуризація заборгованості підприємства, її основні форми та умови здійснення. Реорганізація підприємств, її основні форми та фінансові умови здійснення.

2.4 Плани лекційних занять.

Навчальна лекція — це логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, при необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів.

Лекція є одним з основних видів навчальних занять і, водночас, методів навчання у вищій школі. Вона покликана формувати у студентів основи знань з певної наукової галузі, а також визначати напрямок, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять та самостійної роботи студентів з відповідної навчальної дисципліни.

Лекційний курс

Зміст	Кількість годин за спеціальностями, спеціалізаціями (шифр, аббревіатура) 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування», МГКТС
Тема 1. Сутність, ціль і функції фінансового менеджменту, методологічні засади формування систем забезпечення фінансового менеджменту підприємства	2 год.
Тема 2. Фінансова стратегія підприємства	2 год.
Тема 3. Управління активами підприємства	2 год.
Тема 4. Управління капіталом підприємства	2 год.
Тема 5. Основи управління інвестиціями та грошовими потоками підприємства	2 год.
Тема 6. Управління фінансовими ризиками підприємства. Основи антикризового фінансового управління	2 год.

2.5 Плани практичних занять

Практичне заняття - форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Основна дидактична мета практичного заняття — розширення, поглиблення й деталізація наукових знань, отриманих студентами на лекціях та в процесі самостійної роботи і спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, прищеплення умінь і навичок, розвиток наукового мислення та усного мовлення студентів.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговоренням за участю студентів, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Практичні (семінарські) заняття

Зміст	Кількість годин за спеціальностями, спеціалізаціями (шифр, аббревіатура) 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування», МГКТС
Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	2 год.
Тема 2. Концепція фінансового контролінгу	2 год.
Тема 3. Фінансова стратегія підприємства та її оцінювання	2 год.
Тема 4. Формування портфеля стратегічних альтернатив розвитку підприємства	2 год.
Тема 5. Управління активами підприємства (запасами, поточною дебіторською заборгованістю)	2 год.
Тема 6. Управління капіталом підприємства	2 год.
Тема 7. Управління реальними та фінансовими інвестиціями підприємства	2 год.
Тема 8. Планування обсягів та структури грошових потоків підприємства, їх оптимізація	2 год.
Тема 9. Планування та бюджетування на підприємстві	2 год.
Тема 10. Аналіз основної фінансової звітності підприємства	2 год.
Тема 11. Оцінювання рівня фінансових ризиків, обґрунтування управлінських рішень в умовах ризику.	2 год.
Тема 12. Діагностика фінансової кризи підприємства	2 год.

2.6 Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватися у бібліотеці вищого навчального закладу, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також в домашніх умовах.

Основні види самостійної роботи студента:

- вивчення додаткової літератури;
- робота з законодавчими, нормативними та інструктивними матеріалами;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка до проміжного та підсумкового контролю.

Навчальним планом передбачено виконання студентами розрахунково-графічної індивідуальної роботи з дисципліни «Фінансовий менеджмент».

Метою виконання розрахунково-графічної роботи є узагальнюючий аналіз фінансового стану підприємства, прогнозування ймовірності банкрутства як основи прийняття певних управлінських рішень щодо поліпшення фінансового стану суб'єкту господарювання.

Питання для самостійного опрацювання

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Концептуальні основи фінансового менеджменту

УНЕ 1. Сутність, ціль і функції фінансового менеджменту. Методологічні засади формування систем забезпечення фінансового менеджменту підприємства

1. Особливості управління фінансовими ресурсами у країнах світу.
2. Методологічні принципи формування системи інформаційного забезпечення управління фінансами суб'єктів господарювання.
3. Методологічні принципи та етапи здійснення фінансового аналізу. Склад систем фінансового аналізу, оснований на різних методах його проведення в підприємстві.
4. Основні види внутрішнього фінансового контролю.
5. Особливості фінансового контролінгу на вітчизняних підприємствах.

УНЕ 2. Фінансова стратегія підприємства

1. Визначення загального періоду формування фінансової стратегії підприємства.
2. Поняття фінансового середовища підприємства та основні завдання його дослідження.
3. Особливості та методи проведення стратегічного аналізу зовнішнього фінансового середовища щодо непрямого та безпосереднього впливу, а також внутрішнього фінансового середовища підприємства.
4. Комплексне оцінювання стратегічної фінансової позиції підприємства по окремих домінуючих сферах його фінансового розвитку.
5. Форми та порядок коригування програми стратегічного фінансового розвитку підприємства

УНЕ 3. Управління активами підприємства

1. Найважливіші фактори рівня ефективності використання операційних активів та методи їх дослідження.
2. Система цільових показників ефективності використання операційних активів, порядок їх розроблення.
3. Політика формування оборотних активів підприємства; фактори, що обумовлюють її тип.
4. Методи оптимізації розміру основних груп поточних запасів.
5. Основні системи фінансового контролю за рухом запасів.
6. Методи визначення загальної суми оборотного капіталу, що спрямовується у дебіторську заборгованість за товарним та споживчим кредитами,
7. Основні системи контролю за рухом та своєчасною інкасацією поточної дебіторської заборгованості.
8. Планування цільової суми залишку грошових коштів та їх еквівалентів.
9. Політика фінансування оборотних активів підприємства та фактори, що обумовлюють її вибір.
10. Планування обсягу поточного фінансування оборотних активів з урахуванням фінансового циклу підприємства, що формується.
11. Баланс формування оборотних активів, його зміст і порядок складання.
12. Форми контролю за станом фінансування оборотних активів підприємства.

ЗМ 1.2. Технологія управління фінансовими ресурсами підприємства (1/36)

УНЕ 4. Управління капіталом підприємства

1. Методи визначення загальної потреби підприємства у власних фінансових ресурсах.
2. Оцінювання ефективності дивідендної політики підприємства.
3. Оцінювання ефективності амортизаційної політики підприємства.
4. Методи дослідження можливостей ефективного розміщення передбачуваної емісії акцій.
5. Визначення обсягу емісії, номіналу і видів акцій.
6. Вибір ефективних форм андеррайтингу акцій.
7. Організація контролю за поточним обслуговуванням банківського кредиту та амортизацією суми основного боргу.
8. Визначення умов здійснення лізингової операції.
9. Оцінювання ефективності лізингової операції.
10. Організація контролю за своєчасним здійсненням лізингових платежів.
11. Дослідження можливостей ефективного розміщення передбачуваної емісії облігацій підприємства.
12. Визначення обсягу та умов емісії облігацій.
13. Вибір ефективних форм андеррайтингу облігацій.
14. Порядок формування фонду обслуговування і погашення облігацій.
15. Визначення середнього періоду використання товарного кредиту.
16. Забезпечення своєчасних розрахунків по товарному кредиту.

УНЕ 5. Основи управління інвестиціями та грошовими потоками підприємства

1. Формування програми реальних інвестицій підприємства.
2. Моделі оцінювання вартості окремих фінансових інструментів інвестування.
3. Поняття портфеля фінансових інвестицій та класифікація його видів.
4. Формування портфеля фінансових інвестицій підприємства на основі сучасної портфельної теорії.
5. Характеристика дефіцитного та надлишкового грошових потоків підприємства.
6. Методи планування надходження та витрат грошових коштів по окремих напрямках операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємств у процесі розроблення плану надходження і витрачання грошових коштів.
7. Система платіжних календарів підприємства, порядок їх розроблення та використання.

УНЕ 6. Управління фінансовими ризиками підприємства. Основи антикризового фінансового управління

1. Політика управління фінансовими ризиками, її зміст та порядок розроблення.
2. Формування загального портфеля ідентифікованих систематичних та несистематичних ризиків підприємства.
3. Методи оцінювання рівня вірогідності настання ризикової події та умови їх застосування.
4. Оцінювання розміру можливих фінансових втрат при настанні ризикової події.
5. Групування фінансових операцій підприємства за зонами ризику, за критерієм можливих фінансових втрат.
6. Оцінка можливостей зниження попередньо визначеного рівня фінансових ризиків.
7. Оцінювання ефективності зовнішнього страхування фінансових ризиків підприємства.
8. Система методів та показників експрес-діагностики фінансової кризи.
9. Система фундаментальної діагностики фінансової кризи.
10. Ідентифікація параметрів фінансової кризи при її настанні.

2.7 Контрольні запитання для самооцінки

ЗМ 1.1 Концептуальні основи фінансового менеджменту

УНЕ 1. Сутність, ціль і функції фінансового менеджменту. Методологічні засади формування систем забезпечення фінансового менеджменту підприємства

1. Сутність фінансового менеджменту підприємств.
2. Основні принципи фінансового менеджменту.
3. Мета та завдання фінансового менеджменту
4. Функції фінансового менеджменту.
5. Сутність поняття систем забезпечення фінансового менеджменту.
6. Система організаційного забезпечення фінансового менеджменту.
7. Методологічні принципи формування системи організаційного забезпечення управління фінансами суб'єктів господарювання.
8. Система інформаційного забезпечення фінансового менеджменту
9. Методологічні принципи формування системи інформаційного забезпечення управління фінансами суб'єктів господарювання.
10. Системи, методи та основні форми фінансового аналізу.
11. Методологічні принципи та етапи здійснення фінансового аналізу.
12. Системи та методи фінансового планування, їх сутність та особливості.
13. Методологічні принципи та етапи здійснення фінансового планування.
14. Система бюджетів підприємства, методи та порядок їх розроблення.
15. Системи внутрішнього фінансового контролю, їх сутність та особливості
12. Концепція фінансового контролінгу, її зміст.

УНЕ 2. Фінансова стратегія підприємства

1. Поняття фінансової стратегії підприємства та її роль у забезпеченні розвитку підприємства та реалізації його фінансової філософії.
2. Методологічні принципи розроблення фінансової стратегії підприємства
3. Поняття фінансового середовища підприємства та основні завдання його дослідження.
4. Стратегічні цілі фінансової діяльності підприємства.
5. Розроблення фінансової політики підприємства по окремих аспектах його фінансової діяльності в стратегічному періоді.
6. Формування портфеля можливих стратегічних альтернатив фінансового розвитку підприємства по окремих домінуючих сферах (напрямах).
7. Управління реалізацією фінансової стратегії підприємства
8. Система контролю реалізації фінансової стратегії підприємства.
9. Форми та порядок коригування програми стратегічного фінансового розвитку підприємства

УНЕ 3. Управління активами підприємства

1. Сутність та завдання управління активами підприємства.
2. Особливості управління формуванням активів на різних етапах розвитку підприємства.
3. Структурно-логічна схема процесу управління формуванням операційних активів підприємства.
4. Методи визначення потреби в загальному обсязі операційних активів підприємства.
5. Процес управління використанням операційних активів підприємства
6. Управління запасами підприємства, його зміст та послідовність здійснення.
7. Управління поточною дебіторською заборгованістю підприємства, його зміст та послідовність здійснення.
8. Кредитна політика підприємства та фактори, що обумовлюють її вибір.

9. Управління грошовими активами підприємства, його зміст та послідовність здійснення.

10. Управління фінансуванням оборотних активів підприємства

ЗМ 1.2 Технологія управління фінансовими ресурсами підприємства

УНЕ 4. Управління капіталом підприємства

1. Сутність та задачі управління капіталом підприємств.

2. Управління структурою капіталу на основі фінансового левериджу.

3. Управління формуванням власних фінансових ресурсів підприємства, його сутність, задачі та послідовність здійснення

4. Управління формуванням прибутку на основі операційного левериджу.

5. Дивідендна політика підприємства, її сутність та типи.

6. Амортизаційна політика підприємства, її сутність та типи.

7. Управління емісією акцій, його сутність та послідовність здійснення.

8. Управління формуванням позикових фінансових ресурсів підприємства, його сутність, завдання та послідовність здійснення.

9. Управління залученням банківського кредиту, його зміст та порядок здійснення.

10. Управління фінансовим лізингом, його зміст і порядок здійснення.

11. Управління облігаційною позикою, його зміст та порядок здійснення.

12. Управління залученням товарного кредиту, його зміст і порядок здійснення.

УНЕ 5. Основи управління інвестиціями та грошовими потоками підприємства

1. Економічна сутність та класифікація інвестицій підприємства.

2. Сутність та завдання управління інвестиціями підприємства.

3. Інвестиційна політика підприємства, її сутність та типи.

4. Управління реальними інвестиціями підприємства, основні форми його здійснення.

5. Управління фінансовими інвестиціями підприємства, основні форми його здійснення.

6. Сутність та завдання управління грошовими потоками підприємства.

7. Методи ідентифікації обсягу та складу грошових потоків підприємства з операційної, інвестиційної та фінансової діяльності суб'єкта господарювання.

8. Політика управління грошовими потоками, її сутність та типи.

9. Поняття та основні напрями оптимізації грошових потоків підприємства.

10. Планування обсягів та структури грошових потоків підприємства, його види.

11. Система платіжних календарів підприємства, порядок їх розроблення та використання.

УНЕ 6. Управління фінансовими ризиками підприємства. Основи антикризового фінансового управління

1. Економічна сутність та класифікація фінансових ризиків підприємств.

2. Політика управління фінансовими ризиками, її зміст та порядок розроблення.

3. Ідентифікація окремих видів фінансових ризиків підприємства.

4. Методи оцінювання рівня вірогідності настання ризикової події та умови їх застосування.

5. Характеристика «умов ризику» і «умов невизначеності».

6. Внутрішні механізми нейтралізації фінансових ризиків, можливості та умови їх застосування.

7. Методи запобігання ризикам, критерії їх вибору.

8. Зовнішнє страхування фінансових ризиків, його види та форми.

9. Економічна сутність та класифікація фінансових криз підприємств та об'єднань.

10. Сутність та завдання антикризового фінансового управління підприємством.

11. Принципи антикризового фінансового управління підприємством.
12. Основні етапи процесу антикризового фінансового управління підприємством.
13. Діагностика фінансової кризи підприємства, її сутність та завдання
14. Система внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства.
15. Система зовнішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства.
16. Реструктуризація заборгованості підприємства, її основні форми та умови здійснення.
17. Реорганізація підприємств, її основні форми та фінансові умови здійснення.

2.8 Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється у формі консультацій, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль.

Консультація - форма навчального заняття, при якій студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

Передбачаються консультації з теоретичної частини дисципліни індивідуальні та колективні (для групи студентів), залежно від того, чи викладач консулює студентів з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи з теоретичних питань навчальної дисципліни.

2.9 Методики активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Фінансовий менеджмент» відрізняється від більшості інших курсів тим, що має безпосередню практичну спрямованість – вона ставить за мету підготовку студентів до ефективного управління фінансовими ресурсами. Досягнення цієї мети неможливо при застосуванні в навчальному процесі лише традиційної методики навчання.

Вибір методів навчання обумовлений перш за все змістом навчального матеріалу та цілями навчання.

Навчання студентів в рамках дисципліни «Фінансовий менеджмент» потребує широкого використання активних форм навчання, які наближують навчальний процес до реальних організаційно-виробничих ситуацій.

При викладанні дисципліни «Фінансовий менеджмент» для активізації навчального процесу передбачено застосування таких форм і методів навчання як проблемна лекція, елементи діалогу з аудиторією (лекції – бесіди), лекції – дискусії, лекції з розбором конкретних мікроситуації, дискусії у рамках практичних занять, ділові ігри, презентації (табл. 3, 4).

Таблиця 3.- Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» у рамках лекційних занять.

Тема	Навчальні технології
<i>ЗМ 1.1 Концептуальні основи фінансового менеджменту</i>	
УНЕ 1. Сутність, ціль і функції фінансового менеджменту. Методологічні засади формування систем забезпечення фінансового менеджменту підприємства	Лекція-бесіда
УНЕ 2.. Фінансова стратегія підприємства	Елементи лекції-дискусії
УНЕ 3. Управління активами підприємства	Проблемна лекція
<i>ЗМ 1.2 Технологія управління фінансовими ресурсами підприємства</i>	
УНЕ 4. Управління капіталом підприємства	Елементи лекції-дискусії
УНЕ 5. Основи управління інвестиціями та грошовими потоками підприємства	Лекція-бесіда
УНЕ 6. Управління фінансовими ризиками підприємства. Основи антикризового фінансового управління	Елементи лекції-дискусії

Таблиця 4.- Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» у рамках практичних занять

Тема	Навчальні технології
<i>ЗМ 1.1 Концептуальні основи фінансового менеджменту</i>	
Заняття 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту	Дискусія
Заняття 2. Концепція фінансового контролінгу	-
Заняття 3. Фінансова стратегія підприємства та її оцінювання	Мозкова атака
Заняття 4. Формування портфеля стратегічних альтернатив розвитку підприємства	Дискусія , робота в малих групах.
Заняття 5. Управління активами підприємства (запасами, поточною дебіторською заборгованістю)	Дискусія , ділова гра
Заняття 6. Управління капіталом підприємства	Дискусія
<i>ЗМ 1.2. Технологія управління фінансовими ресурсами підприємства</i>	
Заняття 7. Управління реальними та фінансовими інвестиціями підприємства	Дискусія ,робота в малих групах
Заняття 8. Планування обсягів та структури грошових потоків підприємства, їх оптимізація	Дискусія , ділова гра
Заняття 9. Планування та бюджетування на підприємстві	Дискусія ,робота в малих групах
Заняття 10. Аналіз основної фінансової звітності підприємства	Дискусія , робота в малих групах
Заняття 11. Оцінювання рівня фінансових ризиків, обґрунтування управлінських рішень в умовах ризику.	Робота в малих групах
Заняття 12. Діагностика фінансової кризи підприємства	Ділова гра

Вважаючи основним засобом активізації пізнавальної діяльності студентів, зацікавленості в оволодінні знаннями їх мотивацію до професійної діяльності, важливим аспектом першої лекції є актуалізація дисципліни, обґрунтування важливості дисципліни для майбутньої професійної діяльності.

Лекції-бесіди, забезпечуючи безпосередній контакт викладача з аудиторією, дозволяють привернути увагу студентів до найбільш важливих питань тем, визначати у процесі діалогу особливості студентів, рівень знань з проблеми, що розглядається, таким чином визначити готовність до сприйняття матеріалу. В залежності від чого викладач має можливість визначати темп викладання, обсяг нового матеріалу тощо. Студенти, обмірковуючи кожне поставлене педагогом запитання мають можливість оцінити свій рівень знань, усвідомити питання, що розглядається, дійти самостійно до певних висновків та узагальнень, усвідомити їх важливість тощо.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Після постановки викладачем питання, студентам пропонуються питання для самостійного обміркування, спонукаючи їх для самостійного, творчого розв'язання проблемної ситуації.

З метою зацікавлення аудиторії, доповнення лекційного матеріалу, загострення уваги на окремих проблемах, формування у студентів творчого підходу до сприйняття нового матеріалу, лекційний матеріал доцільно супроводжувати розглядом **конкретних мікроситуацій**.

Значна увага має приділятися **дискусійним методам**, вони мають бути стрижневим моментом багатьох занять. Адже вони передбачають активну діяльність учасників в дискусійній групі. Взаємодія в ході групової дискусії стимулює інтелектуальну діяльність, формує вміння аргументувати власну точку зору, позицію з обговорюваних питань.

Навчальна дискусія застосовується для закріплення знань, які були отримані на лекції, для придбання нових позицій, поглядів, переконань, підвищення інтересу до питань, які розглядалися, посилення мотивації тощо. Дискусія дозволяє визначити власну позицію, визначити різноманіття підходів, точок зору у результаті обміну ними, підвести до багатостороннього бачення предмету дискусії.

Робота в малих групах (по 5-6 студентів) сприяє структуруванню лекційного матеріалу, активізації пізнавальної діяльності, розвитку вміння роботи в колективі тощо.

Ділові ігри в процесі вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» застосовується, перш за все, для формування вмінь кваліфікованої оцінки фінансового стану підприємства, вибору оптимальних управлінських рішень. Метод сприяє підвищенню інтересу студентів до навчального процесу, дисципліни, надає можливість уявити реальну ситуацію, визначити можливі стратегії власних дій, придбати навички рішення проблем в умовах, які максимально наближені до реальної ситуації.

2.10 Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

В організації навчального процесу вищих закладів освіти застосовується поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студентів з певних розділів (тем) навчальної програми, й також до виконання конкретних завдань.

Таблиця 5.- Засоби контролю та структура залікового кредиту

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Розподіл балів, %
МОДУЛЬ 1. Поточний контроль зі змістових модулів	
ЗМ 1.1 Концептуальні основи фінансового менеджменту	
<i>Відвідування лекційних занять</i>	5
<i>Активність на лекційних заняттях</i>	3
<i>Відвідування практичних занять</i>	5
<i>Активність на практичних заняттях</i>	7
<i>Поточний контроль зі ЗМ 1.1 (тестування, задача)</i>	10
Всього зі ЗМ 1.1.	30
ЗМ 1.2. Технологія управління фінансовими ресурсами підприємства	
<i>Відвідування лекційних занять</i>	4
<i>Активність на лекційних заняттях</i>	2
<i>Відвідування практичних занять</i>	4
<i>Активність на практичних заняттях</i>	4
<i>Написання та захист розрахунково-графічної роботи</i>	10
<i>Поточний контроль зі ЗМ 1.2 (тестування, задача)</i>	6
Всього зі ЗМ 1.2.	30
Підсумковий контроль з модулю 1 (тестування, задача)	40
Всього за модулем 1	100

Навчальним планом передбачено виконання студентами розрахунково-графічної індивідуальної роботи з дисципліни «Фінансовий менеджмент», критерії оцінювання якої наведено у табл. 6.

Таблиця 6.- Критерії оцінювання розрахунково-графічної роботи

Критерії оцінювання розрахунково-графічної роботи	Розподіл балів, %
<i>Своєчасне надання роботи викладачу для перевірки</i>	1
<i>Логічності та послідовності викладення матеріалу</i>	2
<i>Наявності ілюстрацій (таблиці, діаграми, графіки тощо)</i>	1
<i>Наявність обґрунтованих висновків</i>	2
<i>Якість оформлення</i>	1
<i>Захист роботи</i>	3
Всього	10

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання студентів у формі екзамену.

До складання екзамену допускають студентів, що виконали розрахунково-графічне завдання і набрали у сумі (зі ЗМ1 та ЗМ2) не менш 31 балу.

Таблиця 7.- Критерії оцінювання екзаменаційної роботи студентів
(max=40 балів: 24 бали – тест, 16 балів - задача)

За шкалою ECTS	За шкалою ВНЗ	За національною шкалою	Кількість балів за екзамен	Коментар
1	2	3	4	5
A	91-100%	5, відмінно	36-40 , у т.ч. тести – 21-24 б.; задача – 15-16 б.	Студент дав понад 90% правильних відповідей з тестових завдань Задача виконана повністю, допускаються незначні помилки.
B	81-90 %	4, дуже добре	32-35 , у т.ч. тести – 19-20 б.; задача – 13-15 б.	Студент дав понад 81% правильних відповідей з тестових завдань. Задача виконана повністю, але припущені не принципові помилки.
C	71-80 %	4, добре	28-31 , у т.ч. тести – 17-18 б.; задача – 11-13 б.	Студент дав понад 71% правильних відповідей з тестових завдань. Хід розв'язання задачі вірний, але припущені арифметичні помилки.
D	61-70 %	3, задовільно	24-27 , у т.ч. тести – 14 -16 б.; задача – 10-11 б.	Студент дав понад 61% правильних відповідей з тестових завдань. Задача виконана не повністю, або припущені значні помилки.
E	51-60 %	3, достатньо	20-23 , у т.ч. тести – 10-13 б.; задача – 9-10 б.	Студент дав понад 51% правильних відповідей з тестових завдань. Задача виконана не повністю, або припущені помилки у ході розв'язання задачі.

Продовження табл.

1	2	3	4	5
FX	26-50 %	2, незадовільно з можливістю повторного складання	10-19, у т.ч. тести – 6 -10 б.; задача – 4-9 б.	Студент дав понад 26% правильних відповідей з тестових завдань. Задача виконана не повністю, або припущені принципові помилки.
F	0-25 %	2, незадовільно з обов'язкови м вивченням дисципліни	0-9, у т.ч. тести – 0 -5 б.; задача – 0-4 б.	Студент не дав правильних відповідей з жодного тестового запитання, або цих відповідей менш 25%. Задача не виконана, або хід її розв'язання принципово невірний.

Загальна оцінка з дисципліни визначається як середнє арифметичне модульних оцінок та оцінки за результатами підсумкового письмового екзамену.

2.11 Рекомендована література

Основна

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. – Киев, МП «ИТЕМ», 2001.
1. Бланк И.А. Управление прибылью. – К.: «Ника-Центр», 1998.
2. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учеб. курс. - К.: Ника-Центр: Фирма “Эльга”, 1999. - 527 с.
3. Ковалев В.В. Финансовый анализ: управление капиталом. Выбор Инвестиций. Анализ отчетности. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 512с.
4. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник:/ За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 496с.
5. Финансовый менеджмент. Теория и практика: Учебник. /Под ред. Стояновой Е.С. 5-е изд. перераб. и доп. – М.: Перспектива, 2001.
6. Черваньов Д.М., Райкова Л.І. Менеджмент інноваційно – інвестиційного розвитку підприємств України. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1999.Финансы и статистика, 2000. – 160 с.
7. Сухова Л.Ф., Чернова Н.А. Практикум по разработке бизнес – плана и финансовому анализу предприятия. Учеб. пос. – М.: Финансы и статистика, 2000.
8. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма та робоча програма навчальної дисципліни

„Фінансовий менеджмент”

(для студентів 5 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» галузі знань 0306 «Менеджмент і адміністрування» спеціальності 8.03060101 - «Менеджмент організацій і адміністрування» спеціалізації «Менеджмент готельного, курортного та туристського сервісу»)

Укладач: **АЛЕКСАНДРОВА** Світлана Анатоліївна

В авторській редакції

Комп'ютерна верстка: *І. О. Храпко*

План 2012, поз. 325 Р

Підп. до друку 12.07.2012 р.

Друк на ризографі

Тираж 10 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 1,6

Зам. № 8711

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №4064 від 12.05.2011 р.